

LAPSIPERHEKÖYHYYDEN ILMIÖT JA HAVAINNOT PIRKANMAAN HYVINVOINTIALUEELLA – sosiaalinen raportti 2025

Kaisa Suksi-Koivisto ja Reetta Ylistalo

Pirkanmaan hyvinvointialue, Lasten nuorten ja perheiden palvelulinja, rakenteellisen
sosiaalityön tiimi

lokakuu 2025

Sisällys

LAPSIPERHEKÖYHYYDEN ILMIÖT JA HAVAINNOT PIRKANMAAN HYVINVOINTIALUEELLA –.....	1
sosiaalinen raportti 2025.....	1
Johdanto	1
1 Keskeiset käsitteet.....	3
2 Tiedonkeruu.....	7
3 Fokuskeskustelut.....	16
4 Tulokset ja toimenpide-ehdotukset.....	19
5 Lähdeluettelo	22
6 Liitteet	25

Tiivistelmä

Tämä sosiaalinen raportti keskittyy ajankohtaisiin työntekijöiden kertomiin asioihin lapsiperheköyhyydestä ja siitä, miten lapsi kokee oman perheensä köyhyyden. Raportti on tehty Lasten, nuorten ja perheiden palvelulinjan omana raporttina. Ensimmäinen luku keskittyy keskeisiin käsitteisiin ja nojaa osittain Pirkanmaan hyvinvointialueella tehtyyn ”Köyhyys Pirkanmaalla 2024 – sosiaaliseen raporttiin”. Toisessa luvussa on koottuna viiden kysymyksen avulla runsaasti ajankohtaista tietoa työntekijöiltä. Kerätty tieto kategorisoitiin kolmelle tasolle: yhteiskunnallinen taso, organisaatiotaso ja työntekijä- asiakassuhteen taso. Kategorisoitua tietoa on analysoitu, jotta siitä on saatu alustavia tuloksia fokuskeskusteluita varten. Fokuskeskusteluita käytiin usean eri tahon kanssa ja kategoriatasoista on koostettu kolme useimmin toistuvaa keskustelunaihetta. Tekoälyohjelma Chat GPT:tä on käytetty alustavan analysoinnin apuna.

Tulokset esitellään luvussa 4. Luvussa on kaiken kerätyn tiedon ja fokuskeskusteluiden perusteella koostettu seuraavanlaiset toimenpide-ehdotukset:

Toimenpide-ehdotukset:

1. Laajennetaan täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotukityön osaamista sosiaalityöntekijöille ja -ohjaajille – tasapuolisuuden ja sujuvuuden lisäämiseksi.
2. Kehitetään Kelan ja sosiaalityön yhteistyötä – selkeät yhteyshenkilöt, perehdytys ja käytännöt koko alueelle.
3. Lisätään matalan kynnyksen talousneuvontaa yhteistyössä muiden sosiaalihuollon palveluiden kanssa ja tuodaan talousasioiden puheeksiotto osaksi kaikkien alojen asiakastyötä.

Toimenpide-ehdotukset ovat aukikirjoitettu ja perusteltu raportin viimeisessä luvussa.

Johdanto

Tämä sosiaalinen raportti sai alkunsa siitä, kun käsitelimme “Köyhyys Pirkanmaalla 2024 – sosiaalinen raportti” -julkaisua niin lasten, nuorten ja perheiden palveluiden rakenteellisen sosiaalityön tiimissä kuin muissakin yhteyksissä liittyen lapsiperheiden köyhyyteen ja lapsen kokemukseen köyhyydestä. Päätimme tehdä tämän raportin, jossa voimme keskittyä asiaan lapsen ja lapsiperheen näkökulmasta. Lapsiperheköyhyys ilmiönä on ollut ajankohtainen ja enemmissä määrin esille myös valtakunnallisissa medioissa. Myös Helsingin kaupungissa on tänä vuonna tehty sosiaalinen raportti lapsiperheköyhyydestä (Tiilikainen 2025).

Tämä sosiaalinen raportti poikkeaa Pirkanmaan hyvinvointialueen aikaisemmista raporteista siinä, että se on kirjoitettu ilman kokonaan perustyöstä irrotettua resurssia (suunnittelijaa, kehittäjäsosiaalityöntekijää tms.). Lasten, nuorten ja perheiden palveluissa sosiaalihuollon tehtävät jakautuvat neljälle vastuualueelle ja rakenteellisen sosiaalityön tehtävä on neljän eri organisaatioita edustavan työntekijän tehtäväkuvassa tietyllä prosentuaalisella työajalla. Edellä mainituista syistä myös tämä sosiaalinen raportti on kirjoitettu yhteistyössä. Tiedonkeruutyötä ja fokuskeskusteluja aiheesta on tehty esimerkiksi perustyötä tekevien kokouskäytänteiden sisällä. Kokoamis- ja kirjoittamistyöhön on käytetty asiakastyön ohessa aikaa, mutta keskittymistä vaativa analysointityö on tehty osittain sosiaalityön opintoihin käytetyllä ajalla.

Raportti keskittyy ajankohtaisen työntekijäkokemustiedon käsittelyyn. Tieto on kategorisoitu rakenteellisesta näkökulmasta kolmitasoisesti: 1. yhteiskunnallinen taso 2. organisaatiotaso 3. työntekijä- asiakas- suhteen taso. Taustamateriaalin osalta nojaamme osittain “Köyhyys Pirkanmaalla 2024 – Sosiaalinen raportti”- julkaisuun. Tässä uudessa raportissa keskitymme lapsiperheköyhyyteen ja lapsen kokemukseen perheen köyhyydestä. Pohdimme myös jonkin verran yksittäisen työntekijän omaa rahasuhdetta (esim. Taltu-hankkeen ohjeistus talouspolusta). Pohdimme, nähdäänkö köyhyys/taloudellinen niukkuus yksilön omana syynä vai rakenteellisenä epäkohtana, kompleksisena kokonaisuutena. Raportin ajankohtaisuutta kuvaa se, että lasten, nuorten ja perheiden palvelulinjan rakenteellisen sosiaalityön ryhmästä pyydettiin edustus Arki2-hankkeen järjestämään keskustelutilaisuuteen, jossa pohdittiin, miten

voidaan tukea niukassa taloudellisessa elämäntilanteessa olevia lapsiperheitä ja perheiden arkea.

Pirkanmaan hyvinvointialueen sosiaalisen raportin ohjeistuksen mukaisesti raportti lähetettiin kommentoitavaksi samanaikaisesti linjan vastuualuejohtajalle, palvelulinjan johtajalle, sosiaalihuollon vastaavalle johtajalle ja sote-johtajalle. Kommentointiaika oli 10 työpäivää ja kommenttien avulla tehtiin viimeiset muokkaukset raporttiin. Sosiaalinen raportti julkaistiin Pirkanmaan hyvinvointialueen ulkoisilla ja sisäisillä verkkosivuilla ja vietiin tiedoksi Pirkanmaan hyvinvointialueen tarvittaviin valiokuntiin.

1 Keskeiset käsitteet

Keskeisten käsitteiden osalta hyödynnetään muun muassa Pirkanmaan hyvinvointialueella aiemmin tehtyä laadukasta sosiaalista raporttia ”Köyhyys Pirkanmaalla 2024”.

Mitä on köyhyys?

Yleisin tapa määritellä köyhyyttä, on sen jakaminen absoluuttiseen ja suhteelliseen köyhyyteen. Suomen kaltaisissa hyvinvointivaltioissa puhutaan useimmiten suhteellisesta köyhyydestä, jota voidaan kutsua myös pienituloisuudeksi tai vähävaraisuudeksi. Absoluuttinen köyhyys tarkoittaa puutetta biologisten perustarpeiden tyydyttämisessä. Suhteellinen köyhyys on puutetta saavuttaa yhteiskunnan odotettua minimielintasoja tai säädyllyiseksi ajateltua elämää huonon taloustilanteen vuoksi. Säädyllyinen elämä tai minimielintaso määrittyy suhteessa yhteiskuntaan ja aikaan. Minimitaso määräytyy yhteiskunnan keskimääräisen elintason mukaan, sillä se määrittelee pitkälti sen, mitä selviytymiseen yhteiskunnassa tarvitaan. Tulojen ollessa keskitasoa matalammalla ihmisen toimiminen ja yhteiskuntaan osallistuminen hankaloituu. (Moisio 2006, 639.)

Miten köyhyys näkyy erityisesti lapsiperheissä?

Itsenäisyyden juhluvuoden lastensäätiö (Itla 2024) määrittelee lapsiperheköyhyyden kolmen mittarin kautta, jotka ovat 1) pienet tulot, 2) toimeentulotuen saanti ja 3) koettu toimeentulovaikeus. Lapsiperheköyhyydellä on tunnistettu olevan monia, kauaskantoisia vaikutuksia elämänkulkuun. Lapsiperheköyhyys altistaa ja aiheuttaa materiaalista puutetta, toimintamahdollisuuksien kaventumista, terveyden ja mielenterveyden heikkenemistä ja syrjäytymistä sekä muita ylisukupolvisia seurauksia. (Sarkia 2024; Jauhiainen ym. 2024; Vinberg 2023.)

Lapsiperheiden toimeentulovaikeuksien taustatekijöistä on tutkimusten mukaan tunnistettavissa elämäntapahtumia, jotka lisäävät toimeentulovaikeuksien riskiä ja turvautumista toimeentulotukeen. Vanhemman sairastuminen, vanhemman työttömyys ja vanhempien ero ovat kaikki perheeseen kokonaisvaltaisesti vaikuttavia

elämäntapahtumia, ja niillä on yhteys perheen taloudelliseen tilanteeseen. (STM 2022.) Lapsiperheköyhyysilmiönä on monisyinen. Köyhyyden taustalla on usein monia elämäntilannetta kuormittavia tekijöitä, kuten huoltajien työllisyysvaikeudet, työkyvyttömyys, matala tai puutteellinen koulutustaso, mielenterveys- ja päihdeongelmat, vanhempien ero, velkaongelmat ja ylisukupolvinen huono-osaisuus. Rakenteellisina syinä lapsiperheköyhyyteen voidaan pitää muun muassa elinkustannusten nousua sekä epävarmaa työmarkkinatilannetta ja palkkojen epätasa-arvoisuutta. Lapsiperheköyhyyttä ja taloudellista niukkuutta on useimmin yhden huoltajan perheissä sekä monilapsisissa ja ulkomaalaistaustaisten vanhempien perheissä. Lapsiperheiden köyhyyttä voidaan mitata laskemalla, kuinka suuri osuus lapsiperheistä elää suhteellisen köyhyysrajan alapuolella. Tilastoissa käytetään yleensä mittarin tulorajana 60 prosenttia lapsiperheiden mediaanitulosta. (Karvonen & Salmi 2016; Eskelinen & Sironen 2017, 31–33; STM 2022; Itsenäisyyden juhluvuoden lastensäätiö 2024.) Lapsiperheköyhyyden ehkäisemisen näkökulmasta nämä elämäntapatahtumat tulisi huomioida myös lapsiperheille suunnattavan tuen näkökulmasta.

Lapsiperheköyhyys on niukkuutta, joka estää tai haittaa lasten oikeuksien, tarpeiden ja potentiaalin toteutumisen. Se voi ilmetä esimerkiksi niin, että lapsi ei kehtaa pyytää kavereitaan kylään köyhyyden leiman pelossa. Taloudellinen niukkuus voi myös estää harrastusten aloittamisen ja haitata koulunkäyntiä. (Hiilamo & Ristikari 2021 & 2024.) Lasten oikeuksien yleissopimuksen mukaan jokaisella lapsella on oikeus riittävään elintasoon, ja vanhemmilla on velvollisuus taloudellisten mahdollisuuksiensa mukaan turvata lapselle olosuhteet, jotka tukevat lapsen kehitystä ja hyvinvointia (LOS 60/1991, artikla 27).

Lapsiperheiden köyhyys on lisääntynyt Suomessa 2000-luvulla, kun taas lapsettomien pariskuntien köyhyys on vähentynyt. THL:n tilastokoosteen mukaan Pirkanmaan hyvinvointialueella lasten pienituloisuusaste vuonna 2023 on tilastollisesti yhden prosenttiyksikön matalampi (11,1 %) koko maan lasten pienituloisuusasteesta (12,2 %). Toimeentulotukea saaneita lapsiperheitä on ollut vuonna 2024 Pirkanmaan hyvinvointialueella 7,8 %. Pitkällä aikavälillä seurattuna lasten pienituloisuusasteessa on tapahtunut maltillista nousua, kun taas toimeentulotuen saaminen on vähentynyt. (THL, sotkanet 2025.)

Lasten ja nuorten kokemus köyhyydestä

”Lapsen ääni” on Pelastakaa lapset ry:n tekemä vuosittainen kysely, jonka avulla lapset ja nuoret voivat kertoa elämästään ja arjestaan. Vuonna 2024 kyselyn aiheina olivat lasten ja nuorten kokemukset hyvinvoinnista, arjesta ja perheen toimeentulosta. (Lapsen ääni -raportti 2024, 2.) Koska tämä sosiaalinen raportti keskittyy tarkastelemaan juuri lapsiperheköyhyyttä, lasten kokemus köyhyydestä on nostettava olennaiseen asemaan. Lapsen ääni -raportin (2024, 2) mukaan lasten kokemusmaailmat hyvinvoinnista ja toimeentulosta lipuvat yhä kauemmas toisistaan. Valtaosa lapsista ja nuorista kokee arkensa, hyvinvointinsa ja toimeentulonsa hyväksi, mutta osa jää tästä kokemuksesta yhä enemmän jälkeen.

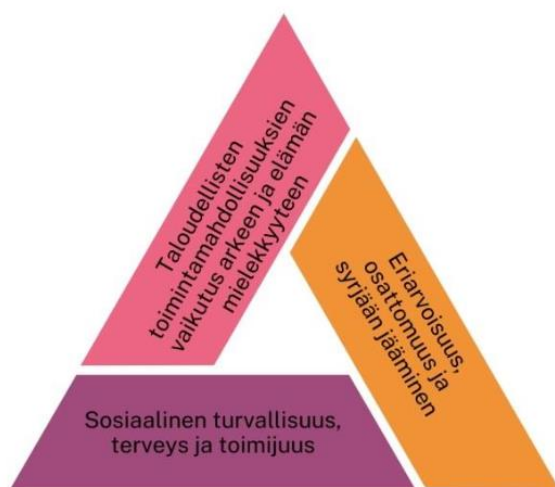
Seuraavaksi tuodaan esille, millä tavalla lapset ja nuoret kokevat pienituloisuuden ja heikon taloudellisen tilanteen Lapsen ääni -raportin (2024) mukaan. Pienituloisuuteen liittyy usein kuormittavia tunteita, kuten stressiä, kateutta, häpeää ja syyllisyyttä. Pienituloisuus ja perheen heikko taloudellinen tilanne vahvisti lasten ja nuorten kokemusta siitä, että on poikkeava muista lapsista ja nuorista. Perheen pienituloisuus näkyy lasten ja nuorten arjessa myös aineellisina puutteina. Raportin mukaan huolestuttavinta on, että pienituloisten perheiden lapset ja nuoret kärsivät siitä, ettei kotona ole riittävästi ja säännöllisesti ruokaa. Huolta aiheuttivat myös asumiseen liittyvä lisääntyvä epävarmuus hintojen nousun ja inflaation myötä. Perustarpeisiin ja välttämättömyyksiin kuuluu enemmän rahaa eikä saatu raha välttämättä enää riitä kattamaan näitä välttämättömiä menoja. Tämä on vaikuttanut siihen, että lapsen ja nuoren on itse tehtävä töitä koulun ohella. Lapsen ja nuoren omia rahoja käytettiin näiden välttämättömien menojen maksamiseen. (Lapsen ääni -raportti 2024, 17–21.)

Heikko taloudellinen tilanne vaikuttaa myös lasten ja nuorten kokemuksiin osallisuudesta ja vapaa-ajan viettotavoista. Vapaa-ajan ja osallisuuden mahdollisuudet ovat selkeästi rajallisemmat verrattuna keski- tai hyvätuloisiin. Perheen heikko taloudellinen tilanne pois sulkee lapsilta ja nuorilta muun muassa maksullisen harrastuksen, elokuvissa käymisen ja matkustamisen mahdollisuuksia. Nämä heijastuvat lasten ja nuorten sosiaalisiin suhteisiin, kun ei ole samoja mahdollisuuksia kuin kavereilla. Pahimmillaan perheen heikko taloudellinen tilanne tuottaa lapsille ja

nuorille ulkopuolisuuden, yksinäisyyden ja kiusaamisen kokemuksia. (Lapsen ääni -raportti 2024, 22–24.)

Köyhyyden kokemus ja perheen talousvaikeudet tuottavat lapsille ja nuorille myös negatiivista suhtautumista itseensä. Tähän liittyi myös kokemukset heikoista vaikutusmahdollisuuksista omiin asioihin sekä siitä, ettei tule kuulluksi omissa asioissaan. Kuvaavaa on myös ongelmaisten ja epäsuotuisten tilanteiden kasaantuminen ja pitkittyminen sekä lasten ja nuoren huoli omien vanhempien jaksamisesta ja mielenterveydestä. Lapset ja nuoret kokevat myös tulevaisuuden epävarmempana. (Lapsen ääni -raportti 2024, 25–28.)

Myös Sarkian (2024, 46–45) väitöstutkimuksen mukaan lasten ja nuorten köyhyyskokemusten ominaispiirteet ovat liitettävissä erityisen vahvasti sosiaalisiin suhteisiin ja vuorovaikutukseen. Kysymys on ennen kaikkea siitä, että voi kuulua joukkoon eikä jää näkymättömäksi muiden silmissä. Lasten ja nuorten kokemus köyhyydestä on siten moniulotteinen. Köyhyyden moniulotteista luonnetta kuvaa hyvin Köyhyys Pirkanmaalla 2024- raportissa esitelty kuvio (Pekkarinen ym. toim. 2024, 10). Köyhyyden erilaiset muodot kytkeytyvät toisiinsa ja niillä on myös vaikutusta toisiinsa. Esimerkiksi, taloudelliset toimintamahdollisuudet lisäävät eriarvoisuuden ja osattomuuden kokemuksia, joka taas heikentää sosiaalista turvallisuuden tunnetta ja heikentää koettua terveyttä. Terveiden heikentyminen vaikuttaa sairastavuuteen, joka taas osaltaan vaikuttaa taloudellisiin toimintamahdollisuuksiin.

Kuvio 1. Köyhyyden ilmenemisen muotojen toisiinsa kytkeytyvä luonne.

2 Tiedonkeruu

Lapsiperheköyhyysilmiöön liittyen tietoa kerättiin pääasiassa rakenteellisen sosiaalityön ryhmässä toimivien työntekijöiden avulla. He pitivät omissa työntekijätiimeissään rakenteellisen sosiaalityön keskusteluhetkiä ja keräsivät aiheeseen liittyviä keskusteluita Teams-alustalla olevaan Powerpoint-pohjaan. Tietoa kerättiin myös yhteissähköpostilla rakenteellisen sosiaalityön ryhmäläisten keskuudessa sekä muutamalla kohdennetulla sähköpostiviestillä. Tiedonkeruu alkoi tammikuussa 2025 ja päättyi maaliskuun 2025 lopussa.

Tietoa lapsiperheköyhyydestä ilmiönä ja siihen liittyviä havaintoja keräsimme seuraavien kysymysten muodossa:

Kysymys 1. Miten lapsiperheköyhyys näkyy tällä hetkellä asiakastyössä?

Kysymys 2. Miten usein lapsiperheköyhyys tulee näkyviin omassa palvelutehtävässäsi?

Kysymys 3. Miten kehittäisit monialaista yhteistyötä lapsiperheköyhyyteen liittyen?

Kysymys 4. Mitä tukea toivoisit jatkossa lapsiperheköyhyyteen liittyvien asiakasasioiden hoitamisessa?

Kysymys 5. Onko sinulla ratkaisuehdotuksia siihen, miten hyvinvointialueella voitaisiin toimia lapsiperheköyhyyden vähentämiseksi?

Saimme tietoa ja havaintoja kuuden palvelualueen tiimeistä, yhteensä 17 vastausta: asiakasohjauksesta, kasvatus- ja perheneuvonnasta, palvelutarpeen arviointitiimistä, lapsiperheiden sosiaalityöstä, opiskeluhuollon kuraattoripalveluista ja kouluterveydenhuollosta sekä yksi paikkakunta-kohtainen vastaus. Vastauksista yli puolet oli Tampereelta lapsiperheiden eri palveluista. Lisäksi vastauksia oli Pirkkalasta, Ylöjärveltä, Pohjois- Pirkanmaalta sekä monen paikkakunnan yhteisistä tiimeistä. Osa vastauksista oli monisivuisia ja kirjoitettu lauseiksi, osa oli lyhyempiä ja vastaukset olivat luetteloita tai yksittäisiä sanoja.

Kaikkien kysymysten vastauksista kerättiin raakatieto, jota analysoitiin tekoälyä apuna käyttäen. Analysoitu tieto kategorisoitiin kolmelle tasolle: 1. yhteiskunnallinen taso 2. organisaatiotaso ja 3. työntekijä- asiakassuhteen taso. Osa vastauksista kuului useammalle tasolle ja tämä on merkitty vastauksen kohdalle näkyviin. Toisen kysymyksen vastaukset ovat selkeästi määrällisiä eikä niitä ole kategorisoitu tasoille. Kysymyksissä neljä ja viisi kaikki vastaukset liittyivät käytännössä organisaatiotasoon ja tämä on kerrottu kysymysten kohdalla. Toki organisaatiotasoon liittyy yhteiskunnallisen tason vaikutusta, esimerkiksi hyvinvointialueen rahoituspoliittinen järjestelmä ja siihen liittyneet järjestelyt. Seuraavaksi käydään läpi tiedonkeruussa käytetyt kysymykset ja sieltä nousseet havainnot ja vastaukset.

Kysymys 1. Miten lapsiperheköyhyys näkyy tällä hetkellä asiakastyössä?

Yhteiskunnallinen taso:

Asuminen ja muuttaminen – Köyhyys pakottaa perheitä asumaan ahtaasti tai muuttamaan halvempaan asuntoon, mikä voi johtaa lasten koulun vaihtamiseen ja sosiaalisten suhteiden katkeamiseen. Asumistuen korvausosuus on pienentynyt ja Kela määrittelee entistä tarkemmin maksimivuokran.

Viikoittain tulee asiakasperheitä, jotka joutuvat vaihtamaan pienempään asuntoon Kelan vaatimuksesta. Riittävän edullisia vuokra-asuntoja ei ole tarjolla, Kelan normit laahaavat jäljessä. Haaste löytää sopivanhintaista asuntoja. Häätöuhkia, kun on taloudellisesti vaikeaa perheillä. Kiireellinen avun tarve, kuka vastaa tähän? Usein Kela ei ehdi eikä työikäisten sosiaalityö, jää lastensuojelun hoitoon. (Lapsiperheiden sosiaalityö)

Yhteiskunnallinen ja organisatorinen taso

Ruokaturva ja nälkä – Perheillä ei aina ole varaa ruokaan, ja ruokapankeista ei riitä kaikille. Kouluissa huomataan, että maanantaisin lapset syövät enemmän, koska viikonloppuna ruokaa on ollut niukasti.

Perhekeskuksen johtotiimissä oli puhetta, että lapsiperheet ovat ilmestyneet ruokakassijonoon ja ruoka loppuu aina kesken, kun sitä jossain on ilmaiseksi tarjolla. (Kasvatus- ja perheneuvonta)

Organisatorinen ja työntekijä- asiakassuhteen taso

Vanhempien psyykkinen kuormitus – Taloudelliset vaikeudet kuormittavat vanhempia, mikä voi johtaa riitoihin, uupumukseen ja jopa itsetuhoisiin ajatuksiin.

Aikuissosiaalityöhön on jonoa, samoin aikuisten mielenterveys- ja päihdepalveluihin. (Palvelutarpeen arviointitiimi)

Työntekijä- asiakassuhteen taso

Lasten ja nuorten henkinen kuormitus – He tiedostavat perheen taloudelliset vaikeudet, mikä aiheuttaa ahdistusta ja häpeää. Tulevaisuuden unelmat voivat kaventua, ja raha nähdään itseisarvona.

Alaikäisten opiskelijoiden/oppilaiden työnteke arki-iltaisin vaikuttaa opiskeluun, ei voi enää vain opiskella. (Kouluterveydenhuolto)

Harrastukset ja sosiaalinen eriarvoistuminen – Monet lapset eivät voi osallistua harrastuksiin, ja he voivat kokea ulkopuolisuutta.

Taloudellinen tilanne haastaa vanhempien jaksamista ja mielenterveyttä > eivät jaksa viedä lasta harrastuksiin, vaikka olisi maksuton. (Opiskeluhuollon kuraattoripalvelu)

Työntekijä-asiakassuhteen tasolla, lapsen kokemus köyhyydestä näkyy tekstissä monin tavoin, ja se ilmenee erityisesti seuraavissa teemoissa:

1. Häpeä ja ulkopuolisuuden tunne

Lapset kokevat häpeää ja valittavat vanhemmille, että koti on liian pieni, niin ei halua pyytää kaveria kylään. (Kasvatus- ja perheneuvonta)

Lapsi heitettiin pois whatsapp-ryhmästä, kun hänellä ei ollut varaa antaa kallista joululahjaa. (Palvelutarpeen arviointitiimi)

Juhlapyhät aiheuttavat ylimääräisiä menoja: lapset ja nuoret eivät välttämättä voi osallistua. (Lapsiperheiden sosiaalityö)

2. Huoli perheen taloudellisesta tilanteesta

Epämääräinen huoli/ahdistus lapsella/nuorella -> syynä on huoli vanhempien taloudellisesta tilanteesta. (Kouluterveydenhuolto)

3. Konkreettiset puutteet ja niistä aiheutuva pettymys

Lapsilla pettymyksen tunne joululahjoihin, ei saada materiaa lahjaksi -> ei varaa ostaa lasten toiveita. (Opiskeluhuollon kuraattoripalvelu)

4. Arjen vaikeudet ja muutokset

Vanhempi joutuu tekemään lisää työtä esim. harrastuksen rahoittamiseen -> lapsen yksinolo lisääntyy kotona (Opiskeluhuollon kuraattoripalvelu)

5. Unelmien katoaminen ja tulevaisuuden epävarmuus

Nuoret esimerkiksi tietävät mitä asiat maksavat, ja kuinka paljon heillä on käytössään rahaa. Tullut myös esiin tilanteita, joissa lapset kertoneet vanhempien todenneen, ettei perheellä ole varaa tehdä asioita ym. (Palvelutarpeen arviointitiimi)

Esim. Ruokavalioneuvonnassa köyhyys nousee esiin -> perheellä ei ole varaa tarjota lapselle toista lämmintä ruokaa lapselle tai terveellinen ruokavalio ei ole mahdollista. (Neuvolatyö)

Kysymys 2. Miten usein lapsiperheköyhyys tulee näkyviin omassa palvelutehtävässäsi?

Useimmin mainittu vastaus oli viikoittain (6 kpl) ja usein tai melko usein (5 kpl). Kahdessa vastauksessa oli harvemmin kuin viikoittain. Lisäksi paikkakuntien kohdalla oli eroa: *“Tampereella viikoittain ja pienemmissä kunnissa harvemmin, ehkä kuukausittain”* ja *“mitä kauemmaksi Tampereesta mennään, sitä harvemmin”*. Kahdessa vastauksessa oli, että *“ei juurikaan näy työssä”* (kasvatus- ja perheneuvonta sekä yhden paikkakunnan kuraattoripalvelu).

Kysymys 3. Miten kehittäisit monialaista yhteistyötä lapsiperheköyhyyteen liittyen?

Pääkohdat ja esimerkit on kategorisoitu samalla tavalla kuin ensimmäisen kysymyksen kohdalla.

Yhteiskunnallinen taso

Sosiaaliturvan ja työnteon yhteensovittaminen on tärkeää, jotta nuorten työskentely ei vähennä perheen tukia kohtuuttomasti. Perheille oli hyvä olla tarjolla tietoa talouden hallinnasta ja säästämisen merkityksestä.

Kun nuori hakee lehdenjakotyötä, se vähennetään vanhemman toimeentulotuesta. Opetetaan ettei kannata olla säästöjä. Ei kannata mennä töihin. Ei voida opetella mitä se on, että säästää rahaa.
(Palvelutarpeen arviointitiimi)

Organisaatiotaso

Viranomaisten ja järjestöjen yhteistyön tiivistäminen. Tiiviimpi yhteistyö työikäisten sosiaalityön, lapsiperheiden palveluiden, järjestöjen ja diakoniatyön välillä.

Pitäisi olla koottuna johonkin niitä palveluita ym joiden avulla perheitä voitaisiin tukea mm. ruoka-apujen aikataulut, Hope ry. (Palvelutarpeen arviointitiimi)

Taloudellisen tuen ja neuvonnan kehittäminen. Talousneuvonnan ja velkaneuvonnan tehokkaampi hyödyntäminen sekä asiakasohjaus. Nuorten talousosaamisen parantaminen, esimerkiksi ryhmäohjauksen kautta. Perheiden tukeminen akuutissa rahapulassa, jotta velkakierre ja toivottomuus eivät kasva.

Tietoa mihin ohjata asiakasta taloudellisesti tiukoissa/akuuteissa tilanteissa (muutkin tahot kuin Kela) ja minkä eri tahojen kautta lapsiperhe voisi akuutissa taloudellisessa tilanteessa saada tukea. Taloudellisen tuen saaminen edellyttää monesti asiakkuuksia eri tahoille ja asiakkuuteen pääseminen on oma prosessinsa samoin kuin Kelan kautta saatavien tukien saaminen voi viedä aikaa. (Kasvatus- ja perheneuvonta)

Perheiden arjen tukeminen ja ennaltaehkäisevät palvelut. Neuvolan roolin vahvistaminen perheiden taloustilanteen kartoittamisessa.

Yhteistyötä sosiaalipuolen kanssa olisi hyvä olla enemmän, monessakin asiassa. Meillä onneksi paikkakunnalla sosiaaliohjaaja, joka auttaa esim. Kelan etuuksien hakemisessa. (Kouluterveydenhuolto)

Työntekijä- asiakassuhteen taso

Köyhyyden vaikutusten tunnistaminen sosiaali- ja terveydenhuollossa. Sosiaali- ja terveydenhuollossa tulisi paremmin huomioida köyhyyden vaikutukset ja ohjata oikean tuen piiriin.

Entistä tärkeämpää on tiivistää rivejä eri toimijoiden kanssa yli organisaatio/ sektorirajojen. On välttämätöntä tunnistaa terveydenhuollossa sosiaaliset ongelmat ja päinvastoin, sekä osata ohjata oikeanlaisen avun ja tuen piiriin. (Nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelut)

Koulun ja kodin yhteistyön parantaminen. Vanhemmille tukea lasten koulunkäynnin tukemiseen, jos omat voimavarat eivät riitä.

Koulun kanssa yhteistyön lisääminen – kun vanhemmilla ei ole voimavaroja tukea koulukäynnissä. Varmistettaisiin, että olisi mahdollisuus oppia perustaidot. (Palvelutarpeen arviointitiimi)

Seuraavat vastaukset liittyvät lähinnä organisaatiotasoon ja tarpeeseen tehdä yhteistyötä kuntasektorin kanssa:

Lasten ja nuorten harrastusmahdollisuudet. Maksuttomia harrastusryhmiä, jotta kaikilla lapsilla olisi mahdollisuus osallistua. Ilta- ja iltapäivätoimintaa lisättävä, jotta lapsille ja nuorille olisi mielekästä tekemistä.

Liikuntapalvelut ym. järjestää maksuttomia harrastusryhmiä jne. Perheille tukea siihen, että osaisivat hakeutua esim. maahanmuuttajaperheille. (Asiakasohjaus)

Olisi tärkeää, että kaikki lapset pääsisivät johonkin kerhoon / harrastukseen maksutta, että olisi yhteistä tekemistä toisten lasten kanssa eikä yksin kotiin pelaamaan menemistä, joka voi aiheuttaa lopulta riippuvuutta peleistä ja ruuduista, eristää kotiin ja vaikeuttaa koulunkäyntiä ja kaverisuhteita. (Kasvatus- ja perheneuvonta)

Kysymys 4: Mitä tukea toivoisit jatkossa lapsiperheköyhyyteen liittyvien asiakasasioiden hoitamisessa?

Vastaukset liittyivät käytännössä kaikki kategoriatasoon 2. Organisaatiotasoon, ja niissä toistui toive tiiviimmästä yhteistyöstä aikuissosiaalityön kanssa. Työntekijöillä oli hyviä kokemuksia yhteistyöstä aikuissosiaalityön kanssa yksittäisten asiakkaiden kanssa, mutta toivottiin selkeitä toimintamalleja talousasioissa.

Suora kontakti työikäisten sosiaalityöhön ja Kelaan.” “Konsultatiivista, selkeät palveluohjaukset universaaleista palveluista eri tilanteissa. Esim. analysointia esitetietolomakkeista heräte kehen voi ottaa yhteyttä, jos perheellä on huolta toimeentulostaan. (Palvelutarpeen arviointitiimi)

Asiakkaan kiireellisessä vuokravakuusasiassa sain apua aikuissosiaalityöstä. (Palvelutarpeen arviointitiimi)

Työntekijät olivat myös valmiita toimimaan itse:

Koulutustarve. Ideoitiin syksyille neuvolatietoisku: puheeksiotto, talousneuvola, lapsiperheköyhyys yhteiskunnallisena ilmiönä. (Neuvola)

Tiedon lisääminen talousasioista:

Ehkä tietoisuuden lisäämistä hoitohenkilöstön osalta? Vahvaa yhteistyötä. (Nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelut)

Mistä saisi tukea, myös eri hankkeet ja järjestöt - tiedon lisääminen eri tahoista ja toimijoista. (Opiskeluhuollon kuraattoripalvelut)

Palveluiden järjestämistapaan liittyviä toiveita oli myös joitakin:

Kelan etäpisteet ovat hyviä, niitä lisää. (Palvelutarpeen arviointitiimi)

Kohtaamispalveluiden tarve, ei vain diginä. (Kasvatus- ja perheneuvonta)

Tampereella toimi palveluohjaaja omassa tiimissä, mutta vastaavaa ei ole uudessa tiimissä. (Palvelutarpeen arviointitiimi)

Kysymys 5: Onko sinulla ratkaisuehdotuksia siihen, miten hyvinvointialueella voitaisiin toimia lapsiperheköyhyyden vähentämiseksi?

Tässäkin kysymyksessä havainnot ja vastaukset pystyttiin tunnistamaan organisaatiotasolle.

Ennaltaehkäisevät palvelut – Riittävät resurssit varhaiseen tukeen, jotta vanhemmat pysyvät työkykyisinä ja ylisukupolvinen köyhyys voidaan katkaista.

Näennäinen työnhaku, työttömyys on valinta. Kyvyttömyys työelämään. Ajatus että yhteiskunta elättää, vaikei yhteiskunta enää elätä.
(Palvelutarpeen arviointitiimi)

Talousneuvonta ja sosiaalinen tuki – Perheille tulisi tarjota talousneuvontaa jo raskauden aikana, ja toimeentulotuen myöntämisoikeus tulisi säilyttää kunnissa.

Monialainen yhteistyö – Tehokkaampi yhteistyö koulun, neuvolan, sosiaalitoimen ja muiden toimijoiden välillä, jotta köyhyyden vaikutukset havaitaan ajoissa.

Pitäisi saada selkeys työnjakoon Pirhassa, shl-asiakkuudet, työikäisten sosiaalityö, lapsiperheiden sosiaalityö, toimeentulotuen päätökset, miten ja kuka hoitaa. (Lapsiperheiden sosiaalityö)

Vanhempien jaksamisen tukeminen – Psykoterapiaan ja mielenterveyspalveluihin pääsy helpommaksi, jotta vanhemmat voivat tukea lapsiaan paremmin.

Pitkät jonotusajat eri palveluihin luovat riskin siihen, että ongelmat pahentuvat hoitamattomina ja yksi ongelma alkaa luoda toisia (rahavaikeudet, mt-ongelmat, lapsen hoitamaton sairaus jne).
(Kasvatus- ja perheneuvonta)

Tietoisuuden lisääminen ja vaikuttamistyö – Lapsiperheköyhyyden vaikutukset on tuotava näkyväksi ja sosiaalitoimen painoarvoa päätöksenteossa lisättävä.

Ennaltaehkäisevien palveluiden saatavuus ja varmistaminen, ei voida kriisiyttää asiakkaan tilannetta. Lapsibudjetointi, lapsivaikutusten arviointi.
(Opiskeluhuollon kuraattoripalvelu)

Nähtiin myös tärkeänä nostaa sosiaalitoimen näkemyksen painoarvo asioille ja niihin vaikuttamiselle, jos nähdään konkreettisesti, miten

lapsiperheköyhyys näkyy yksittäisten perheiden arjessa. (Palvelutarpeen arviointitiimi)

Palveluohjaus ja tiedotus – Keskitetty tietopankki (esim. Digi-perhe) perheille saatavilla olevista palveluista sekä selkeä koordinointi köyhyyttä ehkäiseville toimille.

*Kootusti tietoa esim. Digi-perheeseen siitä, mistä saa apua ja tukea?
(Kasvatus- ja perheneuvonta)*

Minun tiimini -mallin hyödyntäminen – Yksilöllistä tukea lapsiperheille ja vastuutahon nimeäminen perheiden tilanteiden seuraamiseksi.

Minun tiimini- mallin hyödyntäminen (Kasvatus- ja perheneuvonta sekä Kouluterveydenhuolto)

Organisaatiotason lisäksi yhteistyö kuntasektorin kanssa:

Lapsiperheiden palveluiden turvaaminen – Neuvoloiden perheohjaajat, kotipalvelu, päivähoito ja iltapäiväkerhot tulee säilyttää ilman leikkauksia.

Ennaltaehkäiseviin palveluihin riittävät resurssit, varhainen tuki kaikille sitä tarvitseville, ylisukupolvisten ketjujen katkaiseminen. (Kasvatus- ja perheneuvonta)

3 Fokukset

Tiedonkeruun tiivistykset toimivat pohjana keskusteluille, joista ensimmäinen oli lasten, nuorten ja perheiden palvelulinjan rakenteellisen sosiaalityön ryhmän kokouksessa 24.3.25. Lapsen kokemus- koontia käytettiin ryhmän sähköpostilla laitettujen kysymysten pohjana sekä palvelutarpeen arviointitiimin rakenteellisen sosiaalityön keskusteluhetkessä. Lasten, nuorten ja perheiden palvelulinjan sosiaalityön työryhmän kokoukseen 14.4.2025 koostettiin lyhyt Powerpoint-esitys (Liite 1) ja keskustelussa heidän kanssaan keskityttiin 5. kysymykseen eli tiedonkeruun aikana jo tullessiin ratkaisuehdotuksiin. Nuorisovaltuustolle lähetettiin pyyntö kommentoida sitä, mitä materiaalista liittyen nuorisoikäisten kokemuksiin koetusta köyhyydestä. Nuorisovaltuusto pyysi osallistumaan heidän kokoukseensa ja tämä toteutui 24.4.2025. Nuorisovaltuustolle esiteltiin samat diat kuin sosiaalityön työryhmälle, paitsi keskityttiin tekoälyn keräämiin ”nuorisoikäisten kokemuksiin”. Raportin lopussa on liitteenä (Liite 3) kokouksen pöytäkirjanote.

Syventävää keskustelua lapsiperheköyhyydestä käytiin myös [Arki2](#)-tutkimushankkeen järjestämässä tilaisuudessa 6.6.2025 ”Toivoa tuottavat politiikat: lapsiperheiden tukeminen taloudellisesti haastavassa elämäntilanteessa”. Lasten, nuorten ja perheiden palvelulinjan rakenteellisen sosiaalityön tiimistä osallistui kolme tiimin jäsentä Arki2-hankkeen järjestämään tilaisuuteen. Arki2-hanketta toteutetaan Tampereen yliopiston Lapsuuden, nuoruuden ja perheen tutkimuskeskuksessa (Perla) ja sitä johtaa apulaisprofessori Mia Tammelin.

Tilaisuudessa keskusteltiin, miten voidaan tukea niukassa taloudellisessa elämäntilanteessa olevia lapsiperheitä ja perheiden arkea. Tilaisuudessa teemaa lähestyttiin pohtimalla yhteiskunnallista tilannetta, jossa toivo mahdollistuisi. Pohdimme yhdessä, millaisia ovat toivoa tuottavat politiikat lapsiperheköyhyyteen liittyen. Tilaisuuteen ja keskusteluun osallistui muun muassa kolmannen sektorin toimijoiden edustajia (Takuusäätiö, FinFami Pirkanmaa ry, Pelastakaa lapset, MLL), tutkimus- ja opetustyötä tekeviä (THL, Tampereen ja Jyväskylän yliopisto) sekä Pirkanmaan hyvinvointialueen rakenteellisen sosiaalityön parissa työskenteleviä.

Keskustelussa nousi esille kolme ydinviestiä: palvelujärjestelmän nykytilanne, vanhempien jaksaminen/elämäntilanteet ja resilienssi. Keskusteluiden perusteella

työntekijöillä on yhtäältä paljon tietoa ja ymmärrystä liittyen talousasioihin, toisaalta nousi useita kysymyksiä liittyen siihen, miten ja missä talousasioihin saa apua ja miten lapsi-, köyhyys- ja vammaisvaikutuksia arvioidaan hyvinvointialueen päätöksenteossa.

Tätä raporttia esiteltiin uudestaan kommenttikierroksen jälkeen lasten, nuorten ja perheiden palveluiden sosiaalihuollon työryhmässä syyskuussa 2025. Keskustelussa nousi esille, että perustasolla toimeentulotukityöhön liittyen on tulossa muutoksia ja yhteistyön moninaiset käytännöt on havaittu. Keskustelussa havaittiin, että toimeentulotukityön osaamista on laajemmin aikuissosiaalityön palveluissa kuin lapsiperhepalveluissa. Tilanne on ollut murroksessa hyvinvointialueuudistuksen myötä. Toimintasäännön mukaisesti sosiaalityöntekijät ja sosiaalihoajaajat voivat myöntää täydentävää ja ehkäisevää toimeentulotukea omille asiakkailleen. Sosiaalihuoltolain mukaisessa asiakkuudessa oleville ei voida puolestaan myöntää lastensuojelun taloudellista tukea. Keskustelua herätti näkökulma siitä, missä määrin toimeentulotukityötä tehdään ja kannattaa tehdä missäkin palveluissa sekä työntekijän ja asiakkaiden näkökulmien huomioiminen, kun puhutaan isoista asiakasmääristä, asiakkaiden erilaisista palvelutarpeista ja missä palvelussa asiakas on. Keskustelua herätti myös se, mikä on työn tekemisen kannalta olennaista, ettei taloudellisten hakemusten tekeminen vie liikaa työaikaa muilta sosiaalityön tehtäviltä.

Kevään 2025 fokuskeskusteluiden muistiinpanot koottiin yhteen ja analysoitiin tekoälyohjelma Chat GPT:n avulla. Koonnin kautta nousi esille edelleen kolme tasoa: yhteiskunnallinen, organisatorinen sekä työntekijä-asiakassuhde ja sieltä kolme keskeistä havaintoa.

1. Yhteiskunnallinen taso – 3 keskeistä havaintoa:

Perusturva ei turvaa asumista tai arkea riittävästi – toimeentulotuen riittämättömyys ja kaavamaiset käytännöt (esim. asumisrajoitukset) voivat johtaa häätöihin.

Lapsiperheköyhyys näkyy lasten arjessa ja hyvinvoinnissa – lapset tiedostavat köyhyyden, kantavat huolta ja jäävät haaveistaan syrjään.

Ylisukupolvinen köyhyys kytkeytyy moniin ilmiöihin – köyhyyttä aiheuttavat juurisyyt itsessään ovat riski haavoittuneessa asemassa oleville lapsille.

2. Organisatorinen taso – 3 keskeistä havaintoa:

Toimeentulotuen myöntämisen käytännöt ovat epäyhtenäisiä – täydentävä ja ehkäisevä tuki ei ole yhdenvertaisesti saatavilla, työntekijöiden osaamisessa ja valtuuksissa eroja.

Köyhyysvaikutuksia ja asiakasnäkökulmaa ei systemaattisesti arvioida – palveluverkko- ja säästöpäätöksissä ei huomioida lapsi-, köyhyys- tai saavutettavuusvaikutuksia.

Monialaisen yhteistyön rakenteet puutteellisia – sosiaalityön, Kelan, sote-palveluiden, koulujen ja järjestöjen yhteistyö kaipaa vahvistamista ja selkeitä käytäntöjä.

3. Työntekijä–asiakassuhteen taso – 3 keskeistä havaintoa:

Köyhyydestä puhuminen ei ole vielä luontevaa kaikissa palveluissa – tarvitaan lupaa ja osaamista ottaa talouspuheeksi myös esim. neuvoloissa, koulussa ja terveydenhuollossa.

Lapset kantavat vastuuta ja sopeutuvat köyhyyteen – näkyy mm. harrastuksista luopumisena, sosiaalisena paineena ja huolena vanhempien jaksamisesta.

Perheissä talousvaikeudet liittyvät usein kulutustottumuksiin ja häpeään – myös korkeasti koulutetuissa perheissä halutaan pitää kulissit yllä, eikä osata hakea apua.

4 Tulokset ja toimenpide-ehdotukset

Lapsiperheköyhyyteen liittyy tiedonkeruun mukaan monia rakenteellisia asioita. Näitä asioita hahmotettiin aiemmin raportissa esille nousseen kolmijakoisen taso- ja kategorisointiajattelun kautta. Rakenteellisen sosiaalityön näkökulmasta jokaisella tasolla on mahdollista vaikuttaa ja toimia. Tasot eivät myöskään esiinny yksinään, vaan kaikilla tasoilla on vaikutusta toisiin tasoihin.

1. **Yhteiskunnallinen taso:** Yhteiskunnassa jo useiden vuosikymmenten aikana tapahtuneet muutokset ja erilaiset poliittiset ratkaisut ja teot ovat heikentäneet lasten ja lapsiperheiden asemaa eri tavoin. Polarisaatio hyvinvoivien perheiden ja samanaikaisesti useista kuormitustekijöistä kärsivien perheiden välillä on kasvanut. Työttömyys on korkealla tasolla ja sosiaaliturvaan tehdyt muutokset näkyvät esimerkiksi muuttoliikkeenä halvemmille asuinalueille tai ahtaamana asumisena.

2. **Organisaatiotaso:** Useimmin toistunut asia tiedonkeruussa oli yhteistyön epäselvyys eri palveluiden ja palvelulinjojen välillä. Hyvinvointialueella tehdyt organisaatiouudistukset niin lapsiperheiden sosiaalityössä kuin aikuissosiaalityössä ja muissakin palveluissa, haastavat totuttuja tapoja tehdä työtä paikallisesti yhdessä. Talousasioihin kaivataan puheeksi oton ja erityisesti talousasioissa ohjauksen mallia. Kelayhteistyöhön tarvitaan selkeämpää rakennetta, systemaattista perehdytystä sekä jatkuvan ohjauksen mahdollisuutta. Täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen käyttäminen laajasti sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen välineenä vähentäisi lapsiperheköyhyyttä. Toimeentulotuen myöntämiseen on kuitenkin havaittu vahvaa koulutustarvetta työntekijöiden keskuudessa. Yhteistyötä pystytään lisäämään ”Minun tiimini” -toimintamallin hyödyntämisenä talousasioihin liittyvissä tilanteissa. On myös olennaista hyödyntää kolmannen sektorin tuottamia käytännön työkaluja talousasioiden puheeksi ottamiseen, esimerkiksi TALTU-hankkeen tekemät materiaalit.

3. **Työntekijä- asiakassuhteen taso:** Työntekijät tarvitsevat lisää perehdytystä ja rohkeutta talousasioiden puheeksi ottoon asiakkaiden kanssa. Tässä TALTU-hankkeen materiaalit voivat olla hyvänä apuna. Ennen kaikkea työntekijät tarvitsevat tietoa, mihin voidaan olla yhdessä yhteydessä talousasioissa. Työntekijöillä tulee olla varmuutta toimeentulotukityöhön liittyen, että voidaan tarvittaessa tehdä asiakkaan

kanssa yhdessä esimerkiksi perustoimeentulotukihakemus Kelaan. Olennaista on myös, että työntekijä on tietoinen erilaisista asiakkaan oikeuksista maksuvapautuksiin liittyen tai työntekijä tietää, miltä taholta voi maksuvapautuksia kysyä. Työntekijän on olennaista myös luoda toivoa asiakkaalle ja pyrkiä vahvistamaan asiakkaan resilienssiä.

Esille tulleiden ilmiöiden ja havaintojen kautta, näemme rakenteellisen sosiaalityön nimissä tärkeäksi nostaa esille tarvittavia toimenpide-ehdotuksia, jotta lapsiperheköyhyys vähenisi hyvinvointialueellamme ja tekisimme aidosti oikeita ja vaikuttavia asioita ilmiön eteen.

Tiedonkeruun ja fokuskeskusteluiden pohjalta löydettiin seuraavat kolme rakenteellista ratkaisu- ja toimenpide-ehdotusta:

1. Laajennetaan täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotukityön osaamista sosiaalityöntekijöille ja -ohjaajille – tasapuolisuuden ja sujuvuuden lisäämiseksi.
2. Kehitetään Kelan ja sosiaalityön yhteistyötä – selkeät yhteyshenkilöt, perehdytys ja käytännöt koko alueelle.
3. Lisätään matalan kynnyksen talousneuvontaa yhteistyössä muiden sosiaalihuollon palveluiden kanssa ja tuodaan talousasioiden puheeksiotto osaksi kaikkien alojen asiakastyötä.

Keskeisten käsitteiden luvussa nojasimme Pelastakaa lapset ry:n teettämään Lapsen ääni 2024-raporttiin sekä Aino Sarkian (2024) tekemään väitöskirjaan. Molemmat näistä keskeisistä lähteistä tuovat esille samoja toimenpide-ehdotuksia. Sarkia (2024, 249–251) painottaa, että vähävaraisten lapsiperheiden näkökulmasta rakenteisiin vaikuttaminen, köyhyys- ja taloustietoisuuden lisääntyminen sekä ihmisoikeuksiin nojaava sosiaalityö toisi uudenlaista asennoitumista ihmisten kohtaamiseen. Sosiaalityön pitäisi kuitenkin olla merkittävin ihmisoikeuksia toteuttava ja edistävä ammatti. Rakenteellisena toimenpide-ehdotuksena nousee Kela-yhteistyön tiivistäminen sekä harrastuskustannuksien ja täydentävän toimeentulotuen myöntäminen vähävaraisille lapsiperheille. Olennaista on tunnistaa siiloutuneen järjestelmän väliset yhteistyön mahdollisuudet esimerkiksi aikuisten ja lasten asioita hoitavien työntekijöiden kesken. Myös Lapsen ääni 2024-raportissa tuodaan esille, että hyvinvointialueiden sosiaalityöhön tulee varmistaa riittävät resurssit, joilla voidaan

vastata sosiaaliturvaan tehtyjen leikkausten vaikutusten vuoksi lisääntyvään täydentävään ja ehkäisevään toimeentulotuen tarpeeseen (emt. 34).

Toimeentulotukityöhön liittyen on jo aloitettu tekemään erinäisiä kehitys- ja yhdenmukaistamistoimenpiteitä yhteistyössä palveluiden ja palvelulinjojen kanssa Pirkanmaan hyvinvointialueella.

Koska sosiaalityö on poliittista, ei voida sivuuttaa lapsi- ja perhepolitiikkaa lapsiperheköyhyydessä. Hyvinvointialueen päätöksenteossa ja hallinnossa tulisi huomioida kansallinen lapsistrategia, jossa huomioidaan monien kysymysten ohella myös lapsiperheköyhyys ja sen vähentäminen määrätietoisesti läpi yhteiskunnan. Tähän kuuluvat myös lapsivaikutuksen arviointi ja lapsibudjetoinnin vahvistaminen. (Lapsen ääni 2024, 34; Sarkia 2024, 253; Valtioneuvosto 2021; STM 2022.) Rakenteellisen sosiaalityön nimissä olisi olennaista, että kaikki päättävässä asemassa olevat kävisivät kansallisen lapsistrategian ja eOppivan kurssin: <https://www.eoppiva.fi/koulutukset/lapsen-oikeudet-lapsivaikutusten-arviointi-ja-lapsibudjetointi/> .

Lasten, nuorten ja perheiden palvelulinjan strategisena pääpainona on otettu vanhemmuuden tukeminen. Tämä painotus pitäisi näkyä myös talousasioissa, kuten palvelulinjojen ylittämänä yhteistyönä ja paremmin saavutettavana talousneuvontana. Rakenteellisen sosiaalityön raporttityöskentelyn myötä palvelulinjan ammattilaisille järjestetään 5.12.2025 taloudellisiin etuisuuksiin ja elatusvastuuseen liittyvää yleistä koulutusta, lisäksi intraan tullaan viemään taloudellisiin asioihin liittyvä infopaketti. Asiasta on päätetty loppukeväällä palvelulinjan laajennetussa johtoryhmän kokouksessa. Alustavasti on sovittu, että raporttia esitellään lasten, nuorten ja perheiden palvelulinjan yhteisessä koulutuspäivässä sekä myös muiden palvelulinjojen tilaisuuksissa tarvittaessa.

5 Lähdeluettelo

Eskelinen, Niko & Sironen, Jiri (2017) (toim.). KÖYHYYS – SYITÄ JA SEURAUKSIA. Suomen köyhyyden ja syrjäytymisen vastainen verkosto EAPN-Fin. <https://www.eapn.fi/wp-content/uploads/2013/04/Koyhyys-syita-ja-seurauksia-2017.pdf> . Luettu 11.9.2025.

Hiilamo, Aapo & Ristikari, Tiina (2021). Samalta viivalta – tutkimusohjelma kartoittaa ratkaisuja lapsiperheköyhyyden vähentämiseksi. Kasvun tuki 2/2021. Saatavilla: <https://journal.fi/kasvuntuki/article/view/127606> . Luettu 20.3.2025.

Hiilamo, Aapo & Ristikari, Tiina (2024). Lapsiperheköyhyyden vähentämistä pitäisi perustella sen epätoivottavuudella. YHTEISKUNTAPOLITIIKKA 89 (2024):4. Saatavilla: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/149753/YP2404_Hiilamo_A%26Ristikari.pdf?sequence=1&isAllowed=y . Luettu 30.3.2025.

Itsenäisyyden juhluvuoden lastensäätiö (Itla) (2024). Lapsiperheköyhyys datana. Saatavilla: <https://itla.fi/lapsiperhekoyhyys-datana/> . Luettu 30.3.2025.

Jauhiainen ym. (2024). Lapsiperheiden pienituloisuus, sosiaaliturva ja asumisjärjestelyt LAPSOSET-hankkeen loppuraportti. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta. Saatavilla: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165895/VNTEAS_2024_35.pdf?sequence=1 . Luettu 29.5.2025.

Karvonen, Sakari & Salmi, Minna (2016). Lapsiköyhyys Suomessa 2010-luvulla. Työpaperi 30/2016. Helsinki, THL. Saatavilla: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131589/URN_ISBN_978-952-302-742-8.pdf?sequence=1&isAllowed=y . Luettu 30.3.2025.

Köyhyys Pirkanmaalla -sosiaalinen raportti (2024). toim. Pekkarinen Anna, Perkiö Elina, Sujamo Riikka & Ylistenniemi Sanna. Saatavilla: <https://www.pirha.fi/documents/d/guest/koyhyys-pirkanmaalla-2024-sosiaalinen-raportti> . Luettu 20.2.2025.

Lapsen ääni -raportti (2024). Lasten kokemuksia hyvinvoinnista, arjesta ja toimeentulosta. Pelastakaa lapset ry. Saatavilla: https://www.pelastakaa-lapset.fi/wp-content/uploads/2024/10/pelastakaa_lapset_lapsen_aani_2024_fi.pdf . Luettu 29.5.2025.

Moisio, Pasi (2006). Suhteellinen köyhyys Suomessa. Yhteiskuntapolitiikka 71, 2006:6. Saatavilla: <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/101045/066moisio.pdf> . Luettu 6.4.2025.

Pikassos, Taltu-Hanke (2024). Saatavilla: [Pikassos-jengi - Suositukset Kokemusvoimavarana ja suosituspolku ammattilaiselle.pdf - Kaikki asiakirjat](#) . Luettu 30.3.2025.

Sarkia, Aino (2024). Virallinen ja epävirallinen taloudellinen apu vähävaraisten lapsiperheiden vanhempien ja lasten kokemana: Fenomenologis-hermeneuttinen tutkimus. Saatavilla: https://jyx.jyu.fi/jyx/Record/jyx_123456789_96779# . Luettu 29.5.2025.

STM (2022). Toimintasuunnitelma köyhyyden ja syrjäytymisen vähentämiseksi vuoteen 2030 mennessä. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2022:15. Saatavilla: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164364> . Luettu 30.5.2025.

Tiilikainen, Annika (2025). Lapsiperheköyhyys Helsingissä. Helsingin kaupunki. Saatavilla: <https://www.hel.fi/static/sote/sosrap/raportit/lapsiperhekoyhyys-helsingissa-raportti.pdf> . Luettu 17.8.2025.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) (2025). Sotkanet. <https://sotkanet.fi/sotkanet/fi/taulukko?indicator=szZ2tDZMnrXWNbQ0AgA=®ion=s07MtDYJBQA=&year=sy5ztc7X0zUEAA==&gender=t> . Luettu 11.9.2025.

Valtioneuvosto (2021). Kansallisen lapsistrategian toimeenpanosuunnitelma. Valtioneuvoston periaatepäätös. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:81. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163541/VN_2021_81.pdf?sequence=4&isAllowed=y . Luettu 26.6.2025.

Vinberg, Johanna (2023). Lasten näkökulmia köyhyyteen: Huomioiko uusi hallitus lapsiperheköyhyyden? Suomen sosiaalifoorumi 2.9.2024. Saatavilla: <https://www.eapn.fi/wp-content/uploads/2023/09/Sosiaalifoorumi-2.9.2023-Lapsiperhekoyhyys-Johanna-Vinberg-Pelastakaa-Lapset-ry.pdf> . Luettu 13.6.2025.

6 Liitteet

Liite 1: Powerpoint shl ryhmään 14.4.25 ja Nuorisovaltuustoon 24.4.25 (dia 5 erilainen)

Lapsiperheköyhyys - Lapsen kokemus perheen köyhyydestä Sosiaalinen raportti

Lanun sosiaalityön työryhmä 14.4.25

Lapsiperheköyhyys Suomessa

- 1/5 josta kymmenes josta köyhyys on merkittävä tekijä
- 17 000 lasta
- 71 % on koulussa
- 60 % on koulussa
- 19 % on koulussa
- 48 % on koulussa

Raportin prosessi

```

    graph LR
      A[Aihe nousi esiin uusissa keskusteluissa mm. rakenteissa, kun käytiin läpi Köyhyysraporttia] --> B[Tiedonkeruu: lanun rakentamiseksi sekä joitakin kohdennettuja kyselyitä]
      B --> C[Tiedon jatkokäsittely CHAT Optilla]
      C --> D[Keskusteluterityksestä lapsen kokemus: lanun rakentamiseksi, pta-tiimi, keskustelu jorjassa, Nuvasa jne]
      D --> E[KESKEN: Taustamateriaali, kokoaminen, kirjoittaminen raportin muotoon]
  
```

Tiedonkeruukysymykset

Kysymys 1. Miten lapsiperheköyhyys näkyy tällä hetkellä asiakastyössä?

Kysymys 2. Miten usein lapsiperheköyhyys tulee näkyviin omissa palvelutentissäsi?

Kysymys 3. Miten kohtalaisen monialaista yhteistyötä lapsiperheköyhyteen liittyy?

Kysymys 4. Mitä tukea toivoisit jatkossa lapsiperheköyhyteen liittyvien asiakasasioiden hoitamisessa?

Kysymys 5. Onko sinulla ratkaisuehdotuksia siihen, miten hyvinvointialueella voitaisiin toimia lapsiperheköyhyyden vähentämiseksi?

Köyhyysraportin toimenpide-ehdotukset

1. Ehkäisevän ja täydentävän toimeentulotuen myöntämisen laajat oikeudet sosiaalihuollon ammattihenkilöille.
2. Köyhyysvaikutusten arviointi, lapsivaikutusten arviointi:
3. Matalan kynnyksen maksuttomat toiminnot
4. Kela-yhteistyön rakentaminen
5. Asukkaiden ja ammattilaisten talous- ja etuusymmärryksen vahvistaminen

Kysymys 5: ratkaisuehdotuksia

- Ennaltaehkäisevät palvelut
- Talousneuvonta ja sosiaalinen tuki
- Lapsiperheiden palveluiden turvaaminen
- Monialainen yhteistyö
- Vanhempien jaksamisen tukeminen
- Tietoisuuden lisääminen ja vaikuttamistyö
- Palveluohjaus ja tiedotus
- Minun tiimini -mallin hyödyntäminen

Toimeentulotuen ja lastensuojelun kysynnän välinen yhteys

- Täydentävä toimeentulotuki vähentää lastensuojelun kysyntää
- Yhden vanhemman talouksille suunnattu lyhytaikainen toimeentulotuki ehkäisee lastensuojelun kysyntää
- Täydentävä toimeentulotuki puskuroi köyhyyden ja lastensuojeluilmoitusten välistä yhteyttä sitä voimakkaammin, mitä enemmän kunnan alueella esiintyy köyhyyttä

Lähde: Peltola ym. 2024. Mitäkösi palvelut ja otat huomioon? Otsikko: lastensuojelu- ja toimeentulotuen välinen yhteys

Alustavia tuloksia:

- Lasten ja aikuisten palveluiden yhteistyön tarve: Missä lapsiperheen talousasiat otetaan puheeksi ja mistä niihin saa apua? Suunnitelma:
- Maahanmuuttajaperheet: kotouttamistyön ja lapsiperheiden palveluiden yhteistyön tarve. Suunnitelma:
- Kela-yhteistyö. Suunnitelma:

Tiedonkeruu nuorisoikäisten näkökulmasta

- **Etsivä nuorisotyö ja tuki työnhakuun**
- **Itsenäistymisprosessi ja tuki nuorille:** Nuoret aikuiset, jotka ovat siirtymässä itsenäiseen elämään, tarvitsevat erityistä tukea.
- **Sosiaalinen luototus ja taloudellinen tuki:** Nuorille perheille ja nuorille aikuisille on tärkeää tarjota mahdollisuus sosiaaliseen luototukseen, joka voi auttaa heitä pääsemään alkuun taloudellisesti. Tämä on erityisen tärkeää perheille, jotka kamppailevat köyhyyden kanssa ja voivat hyötyä talousneuvonnasta ja luototuksesta.
- **Tukea mielenterveys- ja päihdepalveluista:** Nuorille tulisi tarjota parempia mielenterveys- ja päihdepalveluja, jotta heidän mahdolliset ongelmansa eivät kasvaisi ongelmaksi myöhemmin elämässä.
- **Tiedon ja tuen jakaminen nuorille:** Nuorille tulisi tarjota selkeää tietoa siitä, mistä he voivat saada apua ja tukea, kuten nuorisotyön palveluista, talousneuvonnasta ja muista tukitoimista.

Nämä pääkohdat liittyvät siihen, kuinka nuorisolle pitäisi tarjota tukea elämänhallinnassa, taloudellisessa itsenäistymisessä, sekä mielenterveys- ja päihdeongelmissa, ja kuinka heidän mahdollisuuksiaan syrjäytymiseen voitaisiin estää.

Dia 5 Nuorisovaltuuston kokoukseen

Liite 2. TALTU-hankkeen Kokemus voimavarana ja suosituspolku ammattilaiselle (Pikassos 2024).

Talous on meidän kaikkien asia!

Käsissäsi on Talouden taitoja koko perheelle yhdessä eli TALTU-hankkeessa laadittu suositus työskentelyotteesta, kun ammattilaiset kohtaavat lapsiperheitä erilaisissa elämäntilanteissa. Talous on meidän kaikkien asia. Talous ja lasten näkökulma talouteen on tärkeää ottaa systemaattisesti puheeksi aina, kun kohtaamme lapsiperheitä.

Oma suhteemme rahaan ja talouteen on muodostunut erilaisissa elämäntapahtumissa, suhteissa ja vuorovaikutuksessa yksilöiden, yhteisöjen ja yhteiskunnan välillä. On tärkeää, että tiedostamme, mitä tuomme mukamme kohtaamisiin; mitä sanavalintoja käytämme, ja millaisia asenteita välitämme eteenpäin perheiden erilaisista taloustilanteista.

Työskentelyotteen ja suosituksen sisältö on koottu hyödyntämällä:

- Tutkimustietoa lapsiperheiden toimeentulosta ja siihen liittyvistä vaikeuksista, erityisesti tunteiden, kokemuksen ja vuorovaikutuksen näkökulmista
- Hanketiimin työskentelyä ja kokemustietoa - hanketiimin ovat muodostaneet kaksi kokemustoimijaa, Pikassoksen Kanta-Hämeen, Pirkanmaan ja Satakunnan kehitys- ja kehittämispäälliköt sekä hankekoordinaattorit
- Monipuolisia verkostoja ja yhteistyökumppaneita, joiden kanssa on kohdattu ja työskennelty hankkeen ajan
- Vanhemmille tarkoitettua matalan kynnyksen kohtaamispaikan toiminnasta saatua tietoa ja kokemuksia - vanhemmuuskahvilaa on pilotoitu yhteistyössä Pirkanmaan hyvinvointialueen, Tampereen kaupungin ja Pakolaisnuorten tuki ry:n kanssa Tampereella

TALTU-hanketta (2024) on toteuttanut Sosiaalialan osaamiskeskus Pikassos ja sitä on rahoittanut Oikeusministeriö.

Talous on meidän kaikkien asia!

Talouden taitoja koko perheelle yhdessä eli TALTU-hankkeen suosituspolku lapsiperheitä kohtaaville ammattilaisille:

Liite 3: Pöytäkirjaote Nuorisovaltuuston kokouksesta 24.4.2025:

Pöytäkirjaote: *“Nuorisovaltuusto päätti merkitä tiedoksi esityksen ja käydyn keskustelun lapsiperheköyhyyden sosiaalisesta raportista ja antaa kommenttinsa palvelulinjalla koottavasta raportista lasten, nuorten ja perheiden palvelulinjan sosiaalityön työryhmälle:*

vammaisvaikutusten arvioinnin huomioiminen sekä tuen myöntämisperusteissa että hyvinvointialueen omassa toiminnassa

sosiaalipalvelujen monisairaiden lapsiperheiden tilanteiden huomioiminen palveluiden järjestämisessä

lyhytaikainen tuki ei riitä tilanteissa, joissa tilanne on jatkuvasti perheelle kuormittava, esim. vammaisen lapsen/ vanhemman kohdalla ole tulossa muutoksia tilanteeseen ja tarve tukeen on pysyvä

köyhyysraporttiin toivottiin tarkempaa huomiointia vammaisten lasten ja aikuisten tilanteesta

aktiivinen tiedottaminen mahdollisten tukien hakemisesta (esimerkiksi sote asiakasmaksujen alentamisen ja perimättä jättämisen hakemisessa) tulee tehdä näkyväksi ja konkreettisesti opastaa tukien hakemisessa, kohdistaa avun tarjoaminen oikealle asiakasryhmälle. Etenkin tietyissä asiakasryhmissä (esim. lastensuojelun asiakkaat) voivat taloudelliset haasteet olla yleisiä, tällöin erityisen tärkeitä on saada konkreettista apua avun piiriin hakeutumiseen, monesti pelkkä maininta mahdollisuuksista tiettyihin tukiin ei ole riittävä apu.”